

Observatoriul este de două ori în săptămână, Miercuri și Sâmbătă.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 an întreg 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai mult pe an; — trimis cu poșta în înțelesul monarhiei pe 1 an întreg 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinătate pe 1 an 10 fl. sau 22 franci, pe 6 luni 5 fl. sau 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIUL

Diariu politic, national-economic și literar.

Anul VI.

Ori-ce inserate,

se platesc pe serie sau linia, cu litere merute garmondu, la primă publicare câte 7 cr., la a doua și a treia câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurul public.

Prenumeratiunile se pot face în modulu celu mai usioru prin assemnatiunile poștei statului, adreseate de a dreptulu la Redacțiunea Diariului

„Observatoriul“ în Sibiu.

Nr. 71.

— Sibiu, Mercuri 7/19 Septembrie. —

1883.

Informațiuni ulterioare despre ținut'a de până acum a romanilor din statul Ungariei.

(Urmare.)

II. „Passivitatea și-a făcut vécule și amari fôrte au fostu ródele ce s'au culesu în urm'a ei.“

Asia întielege „Romanulu“ apostrof'a „Gazettei de Hongrie“ făcuta romanilor de dincóce de munti.

A inculpa de passivitate pe unu individ sau si pe unu poporu întregu într'unu timpu în acela este ferecatu în lanturi și lasatu la discretiunea schinguitorilor sei, este puru și simplu a'lu insulta, ceea ce face „Gazette de Hongrie.“ Si cu tote acestea repetim, că suntemu gata se probam cu multime de fapte romanesce adunate chiaru din acestu periodu de 16 ani, că anume ținut'a romanilor din Transilvani'a carii sunt cei mai greu inculpati, numai passiva nu a fostu, ci au lucratu în acestu periodu pe câtu nu lucrasera mai înainte nici în cincidici de ani. „Romanulu“ inse va recunósce mai bine decâtu ori-care altulu, că sunt fôrte multe casuri în viét'a publica de statu că si în viét'a privata, în care chiaru activitatea produce ródele cele mai amari și unori chiaru mórte. Unu resboiu este activitate, e actiune în strictulu întielesu alu cuventului; éra daca ai perdutu campani'a întréga, ce se alege de partea invinsa? Vae victis! Unu pasu, unu actu diplomaticu inca este actiune; dacă inse elu a fostu cu totul gresitu, prea usioru se pôte arunca într'unu abisu, în gur'a mortii. O lege, fia ea esita chiaru dintr'unu parlamentu că alu Britaniei mari, dara cu totul gresita, precum se întempla destule-ori, este totu actiune, inse actiune funesta în consecențele sale.

Unde a fostu mai multa activitate în statul Ungariei în același periodu de 16 ani decâtu în Croati'a; dara vai, amari sunt fôrte ródele care se culegu tocma acuma în urm'a ei, róde muiate și scaldate în sange omenescu.

Intocma asia dicem și sustinem noi cu acte și documente publice în mâna că: Amari fôrte au fostu ródele ce s'au culesu în urm'a activitatiei febrile desvoltate de către

romanii din Transilvani'a în restimpulu dintre lun'a lui Septembrie 1865 până în lun'a lui Iuliu 1867, adeca într'unu anu și diece luni.

Diariile și preste totu locuitorii din statul Romaniei n'au de unde se cunósca acea activitate funesta a romanilor de dincóce de munti, prin urmare nici nu potu fi inculpati pentru acea neciintia a lor. Cu totul alte griji aveau densii în aceeași epoca, fără nici-o asemenare mai grele și pline de pericole decâtu se fia fostu în stare de a se ocupa cu afacerile Transilvaniei și ale Ungariei nici macaru pe 24 de óre. Conspiratiunile, resturnarea lui Cusa voda, alegerea principelui Filipu belgianulu și refusulu acestuia, alegerea noua a lui Carolu de Hohenzollern și calatori'a sa riscata printre ostile austriace, concentrarea trupelor turcesce pe malulu dreptu alu Dunarei cu scopu de invasiune și de ocuparea capitalei romanesce; inaintarea trupelor romanesce prea pușinu pregatite de resboiu, pe malulu stangu alu Dunarei; greutatile cu emigratií magiari veniti în Romani'a, din care cauza era p'ací se urmedie și o invasiune austriaca; precari'a stare a domniei și a țierei față cu cele mai multe cabinete ale poterilor europene și alte dificultati mari, au fostu totu atâtea cauze decisive, că natiunea în Romani'a se se ocupe exclusivu numai de salvarea statului seu, fără a mai incarca și alte griji asupra capului seu. Asia cutediamu a inchiaie din tóte acestea, că romanii din Romani'a nu cunosc nici natur'a și urmarile funeste ale acelei activitati de 1 anu și 10 luni, precum nici natur'a asia numitei passivitati a romanilor locuitori dincóce de munti; éra informațiunile că se dau în Romani'a mai multu numai prin graiulu viu de către unii emigrati nefericiti, malcontenti și pessimisti, sunt totu atâtea naratiuni fragmentarie, pline de anachronismi, adesea pasionate, personali, inca și presentate în vestminte bisericesci confessionali, dacă nu și mai reu.

Va veni inse unu timpu, în care generatiunile de astadi nu'si voru pregeta a studia istori'a de eri și de alaltaeri, până ce inca nu va fi prea tardiu. Destulu atâtea, că pentru noi activitatea dela urdiera și plasmuirea dualismulu a fostu funesta, éra vreo

passivitate politica, care se fia avutu fructe amare, nu a existatu nicidecum.

Arm'a abtinerii? „Gazette de Hongrie“ adeca a scornitu, că romanii s'au abtinutu și dela alegerile municipale în patri'a lor. Credeti dv. că dacă alegatorii romani pușinu căti au fostu suferiti că se se tréca în liste, nu aru fi participatu la alegeri, s'ar mai afla undeva în vreo functiune municipală din comitatele feudali unu singuru romanu din acei cari nu s'au renegatu și nu voiescu a se renega? În nici-unu punctu alu programei lor romanii n'au fostu în acesti 16 ani mai uniti decâtu au fostu în acesta, că adeca la alegerea functionarilor municipali se ia tóte mesurile permise de legea importata din Ungari'a, pentru-că se între și romani.

Au reusitu? Vetí dice că prea pușinu și în unele municipii nicidecum. Din lenea romanilor? Inculpati-ne de lene în oricare altu casu, numai în acesta nu.

Se nu créda nimeni că aci pôte fi vorb'a de vreo lege electorală precum este acea dietala, unde alegatorii isi scotu ei insii pe candidatii lor ori de unde le place. Pentru functionari existe numai o lege, în puterea careia candidéa o comisiune, alu carei presedinte este prefectulu (supremus comes), că representante alu ministrului și carele are votu decisivu (votum dirimens) în acea comisiune. Pentru fiacare postu se punu numai câte trei candidati cari placu prefectului, prin urmare ministrului. La câte unulu din acei trei candidati au se'si dea alegatorii voturile lor; orice voturi date la ori-care altulu afara din acei trei sunt și remanu nulle. Este acésta alegere sau numai unu spectacolu de distractiune?

Se punem acuma, că prefectulu candidéa, anume la posturi dise cardinali și la subprefecturi totu câte trei individi alesi pe sprincéna dintre vrasmasii declarati și cei mai inversunati ai elementulu romanescu. În casuri de acestea care nicidecum nu sunt pușine, întrebam pe toti amicii cauzei nóstre, ce au de facutu alegatorii romani, la care din acei câte trei vrasmasii au se'si dea voturile lor? Ce aru face de ex. alegatorii din Bucuresci sau din Paris față cu candidati de

Foisiór'a „Observatoriului“.

Solemnitatea anuală a societății limbilor romane din Montpellier.

Nu odata s'a vorbitu în colónele „Observatoriului“ despre acésta societate, mai alesu inse, candu cu ocasiunea încoronării laureatulu nostru poetu, carea déca e de ceva însemnatate, cum în adeveru și este, pentru natiunile și limbile surori, de buna séma este pentru noi, concuréndu, ba inca făcéndu multu pentru cunóscrea și apretierea limbii nóstre atátu între ceilalti latini, câtu și între straini; pentru-că nu trebuie se ne mai facem atâtea iluziuni; mai este inca fôrte multu de lucratu în privinti'a acésta; inca o multime si putem dice, de si cu durere, că partea cea mai mare a lumii invetiata occidentali seu ne ignoréa cu totul, sau necunoscinti'a ce o are despre limb'a, insusirile și si tradițiunile nóstre, este nespusu de superficiala, usiorica, falsa, culésa pôte si aceea din relatiuni si scriitori, cari numai sinceri nu au fostu față cu ceea ce scrisau și anume față cu totu ce se numesce romanescu.

Trebuie asia dara nu numai se salutamu cu bucuria o atare institutiune, ci se si aratam pe câtu se pôte viu'a nostra interessare și indestulire către dens'a. Mai alesu că ea operéa în unu timpu, candu simtiementulu nationalu stă în miscarea cea mai mare în tóte partile Europei, pregatindu-se și luptandu din resputeri pentru conservarea, progressulu și indeplinirea scopulu doritu, carele este: marea și cultur'a propria nationale. La scopulu acesta romanu voim, dara nici că ne este permisu că se remanem indiferenti, nici se stămu cu manile în sinu. În sute de ani trecuti nu amu avutu nici-odata atâtea sau mai mare lipsa de a fi cunoscuti de publiculu europénu; candu scim și vedem cu totii ce aventu a luat cultivarea limbilor și chiaru ce transformari și fapte noue lasa istoriei pe di ce merge, candu într'unu cuventu, anume din caus'a scumpei

nóstre limbe ne aflam în midioloculu unei persecutiuni din cele mai infocate; că-ci dacă acea persecutiune acasa în patria nu voiesce se cunósca margini în alegerea armelor și midiolócelor spre a ne tranti la pamentu și a ne rapi ce avem mai scumpu, se fiti mai multu decâtu siguri, că toti acei decisii a estermina limb'a romanésca nu tacu nici în afara, cauta tóte midiolócele si calile mai virtosu în capitalele europene spre a o defaima și dejosi prin pressa, în adunari, în conversatiuni private, chiaru și în cercuri diplomatice.

Față cu acestea góne hostili și preste totu între acestea impregiurari, cum se nu trasarimu de bucuria și se nu trimitemu o cordiale salutare celoru ce sub scutul pacéi, alu sciintiei și alu caviintiei lucra într'unu seu în altulu ramu pentru scopulu nostru? Cum nu vomu arata interesare către societatea acésta compusa din ceea ce lumea latina are mai bunu și mai scumpu pe terenulu literaturii limbistice, din barbati consacratii și dedicatii cu totul unei cauze atátu de nobile cum este înflorirea latinismulu: către societatea ce eri amu vedutu-o cu aplausulu tuturor ridicandu pe poetulu din Mircesci la gradulu celu mai mare în felulu seu, la gradulu de poetulu ginteii latine, éra astadi marindu si mai închinandu-se augustei scriitóre, gloriei coronei și tronulu romanu, immortaléi Carmen Sylva? Cugetam deci, că vomu face unu placutu serviciu lectoriloru dv. făcéndu o scurta dar concisa dare de sema, despre „Jocurile Florali“ din anul acesta, cu deosebire din punctu-de vedere romanescu. Mai ántai inse vomu premitte ceva despre scopulu și ideile acestei societati.

În anul 1869 o elita de literati francesi și italieni considerandu de o parte importanti'a cea mare a literaturii unui poporu, fiindu-i oglinda cea mai fidela în care i se reflectéa imaginea sa cu tóte vicisitudinile si evolutiunile ideali prin care a trecut, éra de alta vedindu progressulu și folósele filologiei contimpurane pentru istori'a aceluasi poporu, și preste totu considerandu rolulu unei institutiuni universale si, unde searu discute și asedia filologi'a romana în tóta in-

tinderea ei, decisera si fundara societatea limbilor romane cu scopu de a studia limbile romane, adeca limbile si dialectele derivate dela cea latina, cum sunt limosin'a, guascon'a si provinciala trubaduriloru, normanda si picardatruveriloru — cantaretiloru de odinora din Picardia — linguadoca si frances'a contimporana, limb'a romana dela Dunare si Pindu, portuges'a, spaniola, catalana de pe tiermuri Ebrului, toscan'a de pe ale Arnului, sicilian'a etc. Planu maretu si si sublimu, în același timp inse si greu de realizatu pentru vastitatea campului de percursu că si pentru numerulu si admirabil'a fecunditate a limbilor neo-latine; dara la ómeni competenti, seriosi și petrunsi de însemnatatea lui nimica nu li se va opune în paciuit'a lor lucrare si executare. Unitatea si caracteristic'a activitatii a societatiei si unitatea metodulu pe care lu urmédia în tóte lucrurile sale, ii asigura rezultatulu.

Seau că se tractéa de esaminarea și publicarea testurilor si monumentelor antice, de istori'a și transformare partiloru gramaticali, de analisarea formei și gruparea materiei, de scrutarea diverselor epoce si fase prin cari au trecut limbile neolatine până în dilele nóstre, seu că se face comparatiune intru dinsele, în totu casulu societatea pasiesce dupa stadiulu si regulile cele mai rigoroze a le filologiei moderne. Astu-feliu nobil'a nóstra academia se nasuesce a conlucrá la desvoltarea și progressulu unei sciintie, a limbistice, care în timpul de față inaintéa mai tare decâtu ori-cand; în particulariu apoi ea contribuie la prosperarea studioru romane, care s'au fostu începutu în Franci'a, dar se continuara și perfectiunara de minune în afara mai alesu în Germani'a, de unde érași s'au întorsu acasa pentru a se întari și a'si luá o directiune mai sistematica și universale.

Scaunulu si resiedinti'a societatiei e urbea Montpellier, care inca isi are însemnatatea sa, fiindu asediata în regiunile aceea ce sunt asia dicéndu centrulu operatiuniloru sale pentru varietatea dialectelor

acea? Cum aru votá? Ori cá s'aru abtínea? Sau cá dóra s'aru luá la bataia pe baricade? Ne rogamu pentru unu respunsu categoricu.

Ací trecemu inadinsu preste tóte celelalte blastematii electorali, intrige, minciuni, calumnii, promisiuni, mituiri, amerintiari, infricari, cá lucruri fórté cunoscute, pentru-cá de acestea s'au intemplatú si in Romani'a cu ridicat'a mai alesu in epocela in care se impuscau ómenii in piati'a cea mare si candu alegerile se decideau, cu maciuci, cu ciomage si retevele.

Ni se va dice cá exageramu prea peste mesura dificultatile cu care avemu a lupta la alegerile municipali. In acestu casu nu ne remane altu-ceva, decâtú se rogamu pe confratii nostrii publicisti din Romani'a, cá tocma acuma, cu ocaziunea alegerilor municipali care suntu a se executá in tómn'a acésta, se binevoiesca a trimite cátiva corespondenti dintre cei mai moderati, cá se asiste in persóna la câteva alegeri, se védia, se audia si se judece, comparandu actulu alegerilor, nu cu pretensiunile romanilor din acésta tíera ci cu liter'a legei unguresci, in puterea careia se voru face acele alegeri.

In câtú pentru alegeri la diet'a Ungariei, abtínera dela acelea ni s'au imputatu până acuma de o suta de ori, dara romanii de aici au justificatu acea tínta a lorú totu de atátea ori. Cu tóte acestea ni s'au respunsu: Alegeti cu ori-ce pretiu, cá-ci „amare sunt ródele abtíneri.”

Prea bine, se alegemu cu ori-ce pretiu. Afle inse tóta lumea, odata pentru totudeauna, cá daca voimu alegeri serióse, cu ori-ce pretiu, éra nu numai comedii si betii electorali, atunci acelea cu legea actuala se mai potu face numai cu versare de sange. Acésta eventualitate intemeiata pe atrocitati selbetece din celu mai de aprópe trecutu, s'a descoperitu si Maiestatiei Sale monarchului nostru in 30 Decembre 1866 in 37 acte subscrise de cátra 1493 romani fruntasi.

Cei carii voiescu alegeri cu ori-ce pretiu, n'au decâtú se intre in actiune, fára a siovai unu momentu. In anulu viitoriu li se va da ocaziune noua de a'si aratá totu curagiulu de barbati.

De si cestiunea electorala parlamentara si legea respectiva s'a discutatú si scarmanatu uneori cu anulu intregu, in câtú noi cei de dincóce abia amu sci se ne mai spunemu ceva nou in acésta materia fatala, totusi ne vedemu siliti a ne mai ocupá inca odata de ea. Sunt adeca adevéru, care nici-odata nu se potu repeti de ajunsu.

(Va urmá.)

Se nationalisamu capitalele?

Recunóscerea dreptulu de proprietate e prim'a radia de lumina spre civilizatiune. Cultur'a unui poporu incepe cu diu'a candu acesta devine stapanu pe munc'a sa atunci, candu elu e siguru, nu numai pentru presentu, dar si pentru viitoriu, cá resultatulu muncei sale ii va remanea proprietatea s'a nedisputabila. Pe câtú timpú feudalismulu a dom-

câte mai sunt inca vorbite de locuitorii lorú. Pentru acésta se publica concursuri si se dau premii mai alesu pentru lucrari privitóre la gramatic'a romana meridionale, pentru acésta dela infintierea s'a societatea da din mana amicabile si imbratosiá cu caldura o alta societate poetica literaria mai mica, intemeiata pentru cultivarea dialectelorú vii meridionali! aceea societate se numesce Félibrige.

Acésta inse nu alterédia de locu caracterulu si celu universale, nici nu impiedeca cá premiele sale se nu tréca frontierele franceze si se incoronedie opuri importante si de valóre pentru scopulu dinsei; ba chiaru concursule deschise toturorú latinilorú si cáteodata toturorú strainilorú sunt simbolulu principale alu vietiei sale ordinare, si precum Revist'a s'a*) e deschisa toturorú comunicatiunilorú interesante, precum in apreciarile si darile sale de sama se silesce a face dreptate la tóte lucrurile serióse, de ori-ce nationalitate ar fi autorii lorú, chiaru asia prin concursule acestea se adopera a lati neincetatu cercetarile paciente, profunde si precise, a incuragia vointele active si capabili de a inaltia unu edificiu asia demnu de numele ce'lu pórtá. Pentru decernerea si impartirea premialorú societatea in totu anulu isi tine adunarea s'a generale ce se intimpla de comunu pe la Rusali, de unde si numirea solemnitatilorú sale de Jocuri Florali.

Solemnitatile anului acestuia pentru obiectele luate in discussiune, cum si pentru numerulu celor ce luara parte au fostu din cele mai insemnate. Pe lângá membrii mai onorara adunarea cu present'a lorú toti fruntasii autoritatilorú politice si administrative din Montpellier; la care se adaogara o multime mare de adesiuni sosite dela membrii sau invitatii absentii.

(Va urmá.)

nitú cá forma de statu aprópe in tóta Europ'a, ori-ce progressu seriósu éra imposibile. Acestu reu cumplitu urmá din cauza, cá dreptulu de proprietate nu éra recunoscutu de câtú pentru puçine clase privilegiate, cu alte cuvente, dreptulu de proprietate mai virtosu pe immobili éra mai multu o esceptiune, éra regul'a fusese cá cei mai multi locuitori ai tiei se fia lipsiti de acelu dreptu nepretiuitu. Asia a fostu in Ungari'a, asia si in Transilvani'a. Starea politica si sociale aveau form'a unei piramide care se póte esprima prin cuvintele „puçini de asupra, multi de desuptu”.

In astu-feliu de situatiune pentru popórele apasate si lipsite de dreptulu de proprietate nu póte fi vorba de formarea si nationalisarea de capitale.

Anulu 1848 nu e pentru noi epocalu numai din punctu-de vedere politicu. Acelu anu e epocalu mai multu din punctu-de vedere economicu. Romanulu a devenitu si a remasu proprietariu pe munc'a si pe mosi'a s'a. Acesta e unu castigu ce nu se póte destulu pretiu. Inceperá desvoltarii nóstre nationale coincide dara cu diu'a in care ni s'a facutu posibilu a forma si nationalisá capitaluri. Cumcá in timpú de ani 34 nu amu facutu mai mari progresse, caus'a este, cá progressulu unui poporu stá in drépta proportiune cu capitalele de care dispune; éra acestea la noi au fostu, mai sunt si până acuma fórté modeste.

Odata constatatu fiindu acestu adevéru in fácia miscarii economice pe care o vedemu aprópe la tóte popórele europene, putemú óre se remanemu numai noi indiferenti? Nu mai incupe indoiala cá a sositu momentulu cá se cugetamu, cum se ne inmultimu si se nationalisamu capitalele, primulu inceputu alu unei activitati economice.

Fried. Bitzer dice cu totu dreptulu, cá omulu are inaintea sa doue cali, una spre bine si alta spre reu, una spre progressu, alt'a spre regressu si apunere. Totu pasulu celu face in una sau alta directiune, ilu inpunge mai departe pe calea apucata si ii ingreunédia reintórcerea cu atátu mai tare, cu câtú a mersu mai departe in directiunea ce si'a alesu. Acésta se póte afirmá si despre unu poporu intregu care a mersu multu timpú cu viét'a sociala, politica si economica in una directiune anumita simte multa greutate candu se incérea a'si schimba directiunea de până acum. Acésta greutate se simte in mare mesura si la noi. Poporulu nostru in partea sa cea mai mare legatu cu sutele de ani de glia, adeca iobagitu, nu se póte desparti asia usioru de agricultura, elu nu se scie siguru in alte ocupatiuni, ba necunoscéndu folosulu altorú intreprinderi le despretiuesce si fuge de ele.

Acésta stare de lucruri fiindu fórté naturala usioru se póte intielegé pentruce tieranulu romanu se feresce de meserii si tine mortisu la agricultura inca si atunci, candu acésta nu'lu mai póte sustiné si nutri de ajunsu, in câtú din lipsa si saracia suferé fóme si golatate.

Dara concurenti'a puternica a altorú popóre ne silesce a schimba in parte directiunea economica de până acum a poporulu nostru. Trecerea lui din starea de agronomu in stare de poporu industriariu este necessara si urgenta.

Spre a ajunge la acestu scopu, romanii se urmedie esemplulu altorú popóra care au percursu aceeași cale se inceperu cu inpartirea muncei între noi, cá-ci cum dice Adam Smith, acésta este „fici'a progressului.”

Tóta activitatea poporulu nostru se se inpartia dupa trebuintiele lui; tóte lipsele nóstre se le acoperimu dupa putintia prin munca romanésca, munc'a romana se o punemu sub protectiunea nationale, precum au urmatu englesii si francesii, urmédia adi chiaru si rusii. Resultatulu acestei directiune noue va fi in scurtu tempú inaugurarea unei circulatiuni de bani între poporulu nostru, care ii va schimba acésta stare sociala si politica nesanatósá de adi.

Dara de unde se inceperu pentru a merge si a ajunge la inpartirea sau individualisarea muncei?

Adam Smith renumitulu economistu englesu dice, cá dupa insasi natur'a lucrului adunarea de capitale si nationalisarea lorú trebuie se premérga la inpartirea muncei, cá-ci acésta se póte efectui numai in drépta proportiune cu capitalele adunate mai inainte si de care dispune unu poporu. Sau mai limpede: agronomi'a, industri'a si comerciulu in unu cuventu intrég'a munca nationala se póte inparti între fiii aceluasi poporu, numai intru atátu, in câtú amu adunatu mai inainte capitalu cá midiolocu. Unu poporu in conditiunile nóstre materiali in sa nu póte aduná capitale la inceputu altu-feliu de câtú prin asociare de capitale

prin infintierea „de casse de economii”, precum se aratu in articuli mei precedenti. Asia dara acesta se ne fia inceputulu activitatii nóstre economice.

Paralelu cu cassele de economii ne inpune insasi natur'a lucrului se inceperu cu protegerea muncii nationale. Daca avemu unu meseriasiu sau comerciantu romanu care ne póte satisface trebuintiele, se ne grupamu in jurulu lui, se'i cumparamu cu preferintia marf'a de care avemu trebuintia.

Acésta protegere are doue urmari bune, mai ántaiu, meseriasiu si comerciantulu romanu voru deveni in curendu in stare a lucra mai bine si mai eftinu; alu doilea fiindu mandrii de progressulu facutu ajutorulu nationalilorú lorú fia-care va fi unu bunu dascalu pentru generatiunile tinere care voiescu a se aplica la industria si comerciu.

Rentabilitatea va desteptá si incuragia spiritele de intreprindere si mai curendu de cum amu crede, vomu dispune in diferitele orasie a le tierii de o insemnata classa midiolocia (burgesime) care va representá industri'a si comerciulu nationalu romanescu. Prin acésta amu pregatitu terenulu economicu care ne duce cu sigurantia deplina la inmultirea si nationalisarea celorú mai rentabile capitale; si totuodata amu pusú basa la o agronomia nationala si in-floritóre.

J. Romanu.

Acea parte a publiculu inteligente si cititoriu, care scie se apretiuesca sciéti'a economiei politice si nationale, si doresce aplicarea in viét'a practica a teoriilorú sanetóse, va sci se fia totuodata si recunoscatoriu cátra toti acei barbati ai nostrii, carii esu in publicu cu ideile lorú si dau acestuia ocaziune de a medita, cum si a se ocupa cu aplicarea lorú. Este alu sieselea anu de candu in acestea colóne strigamu necontentitu, cá din tóte resbóiele moderne, aceia ce se pórtá pe terenulu economiei nationale si politice, este celu mai periculosu, care saracesce, devasta, ruinédia, omóra fára mila si indurare pe tóte popórale remase inapoi, daca acestea nu'si reculegu iute, cu o óra mai inainte tóte poterile câte le-au mai remasu, spre a se apara cu ele de perire. Onor. domnu si amicu avocatulu Joánu Romanu dela Fagarasiu nu numai este petrunsu afundú de adevératele lipse ale poporulu nostru pe terenulu economicu, dara totuodata lucrédia din respoteri, indémna si pe altii, cá se mai pasimu odata dela vorbe si vaieturi la fapte.

Dare-ar Ddiu cá dsa se afe câtú mai curendu imitatori câtú se póte mai numerosi.

Cu acésta ocaziune rogamu pe barbati nostrii cunoscatori de legi, cá se nu'si pregete a esi in publicu si ddloru cu analis'a acelorú legi unguresci mai noue, pe care chiaru publicistii magiari si barbati eminenti de statu, cá betranulu Paulu Somsich, le tínu de rele si fórté periculóse pentru agricultura, industria mica si comerciu, folositórie numai pentru milionari si usurari.

Totu asia se simte acuma dóra cá niciodata necessitatea suprema de a supune la critica seriósa atátu câteva contributiuni directe si indirecte, câtú si mai virtosu operatele cele mai noue catastrali care au costatu până acum preste 16 milióne fl. si dupa care gubernulu crede cá va potea ridicá numai contributiunea de pamentu (foncier'a) la enorma suma de 23 până la 28 de procente pe anu din tierile corónei unguresci.

Studii de acestea intinse si grele nu se potú astepta totu numai dela redactori si redactiuni; cá-ci daca acestora le-ar casioná se faca studii de acelea lungi si grele in mai multe ramuri si specialitati, atunci ei ar potea se fia ori-ce, numai redactori nu. Non omnia possumus omnes. Ací se cere inpartirea labórei între multi, Theilung der Arbeit, dice germanulu si anglulu. Scapata, saracescu, se ruinédia si devinu victim'a rapitorilorú comune romanesci curatu numai din totala necunoscere a legilorú. O patu ce e dreptu si unele comune magiare, de si legile sunt plasmuite in limb'a lorú. Noue inse nu ne dá man'a se mai perdemu nimicu si cu atátu mai puçinu comune intregi, cá se dispara din ochii nostrii fára cutremuru de pamentu, cá cele din insul'a Ischi'a si fára 16 vulcane, cá cele esite mai deunadi in insul'a Jav'a si in altele vecine.

Se nu lasamu cá se ajunga lucrurile acolo unde au ajunsu in Croati'a.

Red.

*) Revue des Langues Romanes. — Montpellier.

Catastrul cel nou și contribuțiunea de pământ. Reclamațiuni de urgență.

Éta unu câmpu minunatu de activitate în folosul poporului care se ocupa cu agricultur'a, cum și în alu unei parti considerabile de orasieni! Catastrul cel nou este gata, tôte partile teritoriului mesurate, rectificate, classificate, apoi pretiute, apoi pe venitul dupa clasele de fertilitate (rodire) mai mare sau mai mica aruncata contribuțiunea ce se dice dare de pământ sau fonciera. Tóta acea lucrare de atâti ani a costatu preste 16 milióne și cum vrea se scie mai bine „Pesti Napló“, va costá pãna la urma 20 milióne florini val. aust.

Comisiunea convocata în Budapest'a, insarcinata cu classificarile și cu revisiunile, dupa activitate de mai multe dile de lucru intinsu, în fine în siedintia de patru ore tînuta în 14 Septembrie stabili tarifele de contribuțiune pentru tôte tînurile (cercuri, plase, districte), adeca se ficsã venitul curatu alu fiacarui hotaru, dela fiacare comuna. Teritoriulu întregu alu tieriloru corónei unguresci cá obiectu de contribuțiune este impartitu în 15 districte, sau cum s'aru numi în Franci'a Departemente, pe airea provincii. S'au luat în consideratiune tôte ramurile culturai pãmmentului, s'au compus tabelle și tarife, care se voru trimite la timpulu seu pe la tôte jurisdictiunile cá se le faca cunoscute în tóta tier'a, la tôte comunitatile și la particulari. Va remanea apoi, cá fiacare se caute în acelea tabelle și tarife, cum este classificata mosii'a sa, aratura, gradina, fenatie, viia, pasiune, trestietu, padure, éra daca cumva se simte nedreptatitu, **se reclame.**

Se dice cá chiaru și pe anulu ce vine, adeca pe 1884 contribuțiunea de pământ se va aruncá pe temeulu noului catastro.

Pãna acuma venitul curatu, mai înainte de primirea reclamatunilor, este stabilitu preste totu 151 milióne 503,877 fl. v. a. Dupa acestu venitu curatu se voru plati în Ungari'a propria 19 și $\frac{1}{10}$ procente fonciera directa și cá adaosu inca și $8\frac{4}{10}$ procente desdaunare ce se dá fostiloru domni feudali pentru perderea robiloru (jobagiloru). În Transilvani'a se va plati ceva preste 13% din venitu, și adaosulu pentru desdaunarea fostiloru proprietari de robi, adeca cu totulu circa 22% din venitul curatu.

În altu Nr. vomu comunicá și unele tabelle pentru orientare mai buna.

Revoluțiunea din Croati'a.

Scirile positive câte le mai avemu despre revoluțiunea croata dela 3/15 Sept. încóce, adeca câte se potu stracurá prin censur'a martiala din Agram și din alte orasie, se póte coprinde în sententi'a, cá întregulu teritoriu cunoscutu sub nume de granitia banala se afla în revoluțiune apriata asia, în cátu trupele de linia câte se aflau de mai înainte în garnisóna și câte au mai intratu din Stiri'a pãna în 12 Septembrie, nu sunt de ajunsu cá se sugrume revoluțiunea nici cu versare de sange. Ori unde ajungu trupele linistea se restaura; indata inse ce se departa, poporul érași se rescóla și cauta ori-cum póte, se puna manile pe arme. Ministeriulu ungurescu se încórda dîn respoteri se sugrume revoluțiunea cu o óra mai înainte cu atátu mai virtosu, cá teritoriulu asia numiteloru regimente de granitia ale Banului (banali) se afla în Bosni'a în cátu foculu póte se tréca iute și barbarele vecinătate nemidiulocita cu versari de sange se se innoiesca.

Tóta press'a Europei se ocupa de acésta revoluțiune croata, cu atátu mai puçinu asteptata, cu cátu Magiarii de cátiva ani încóce se faliau în gur'a mare la Paris, la Londr'a, Rom'asi în tóta lumea, cá în statulu coronei unguresci nu mai existe nici-o cestiune nationala, croatii cu serbii, romanii, slavacii, rutenii se afla deplinu indestulati cu darurile libertatii și dormu la umbr'a corónei unguresci cá duse pe ceea lume. Acum inse tôte acelea laude esu minciuni piramidali; cá-ci daca croatii cu o portiune buna de autonomia provinciala iritati pãna la desperatiune se apara cu pericolulu vietiei loru de invasiunea unguresca, se póte pricepe usioru ce voru fi suferindu romanii și celelalte nationalitati. Ceea ce mai bate tare la ochi în Europ'a este și impregiurarea, cá magiarii carii pãna acuma respingeau cu mania mare orice amestecu alu austriaciloru în afacerile loru interne, revoluțiunea din Croati'a nu o potu nadusi cu regimente din Ungari'a, ci au trebuitu se alerge regimente austriace în ajutoriu. Acuma deci potu vedé și orbii, cum se întielege Dualismulu în

ultimele sale consecentie, cá adeca la nevoia mare austriacii se apere pe magiarii cu armele în privilegiale loru contra majoritatiei locuitoriloru din statulu Ungariei.

Dupa sciri certe venite dela Vien'a, în regiunile supreme de acolo se manifesta cea mai mare indignatiune asupra celoru dela Buda-Pest'a, carii pãna acuma nici-odata nu le-au spusu adeverulu curatu, ci iau adapatu cu apa rece. Prosti destulu cei din Vien'a, daca au crediutu asia usioru și daca le a fostu lene cá se'si fia deschisu ei insii orchii și se'si fia ascutitu urechile.

Acuma „P. Lloyd“ și tóta press'a magiara aru voi se insiele chiaru și pe monarchulu nostru sbierandu neinctetu, cá éca și în Croati'a lucra Russi'a prin agentii sei și cu rublele sale, fára inse cá se fia fostu în stare de a pune man'a vreodata pe vreunu agentu, vreo corespondentia sau pe croatii ori serbi din Croati'a și Slavoni'a, despre cari se se póta documentá cátu de puçinu cá ar fi primitu sume de bani dela Russi'a cu scopu respicatu de a revolta tier'a. Si apoi, la realisarea unui planu atátu de mare și periculosu, precum este revoltarea unui poporu indestulatu — se ceru sute de mii și póte și milióne; dara unde este crim'a loru în Croati'a? Asia este omulu: Adamu punea vin'a pe Eva și Eva pe sierpe; magiarii pe tóta lumea, numai pe sine nimicu.

Teatrulu actualu alu revoluțiunei asia cum s'a schimbatu acela de o septemana încóce este anevoia a'lu descrie fára charta în mana. Atátu se scie din raporturi oficiali cá sunt resculati locuitorii din fostele doue regimente numite ale Banului I și II, regimentele Ogulinu, Sluin tôte spre Bosni'a și dincóce de Agram comitatulu Crisiu (Körös, Kreutz) vecine cu ungurescile Zala și Somogy.

Comunele în care s'au intemplat mai mari escesse anume din caus'a limbei, a tricolorei magiare și necurmatelor executiuni, la care se adaoga resbunarea contra magiariloru, oficiusulu „Nemzet“ le numera dupa altu oficiosu „Narodne Novine“ asia:

Inceputu revoluțiunei în granitia se facu dela Hrastovitia, vineri în 1/13 Sept., unde locuitorii cautara cu de a meruntulu dupa stégu ungurescu și coróna (zugravita) unguresca în cancelaria, la primariu, la notariu invetiatoriu și pe airea, spre a le lua și nimici. Multu mai reu s'a intemplatu deregatoriloru și preotiloru în Jabukovac, Kralyevcsani, Klasznics, Josevicza, unde bietulu popa serbescu Roglics a trebuitu se jure de trei ori în genunchi cá n'au ascunsu nici-unu stégu ungurescu la sine; acelu preotu adeca trece de mare magiaronu, cum trecu și altii mai multi, de candu Anghelici cá mare magiaronu este mitropolitulu loru. Invetiatoriulu Keskovicz dela Mlinoga, primariulu Markis locotenente pens., acuma primariu în Kralyevcsani și notariulu Gyurics totu cá magiaroni au patito și mai reu, cá-ci au fostu batuti de mórte apoi dusi în alta comuna. În batai'a dela Mlinoga cu trupele și cu gendarmii au remasu siepte morti și multi raniti.

În aceeasi di sparsese rescóla și în comunele Gradutia, Sunya, Mañurja, Mecenciani, Divutia și Kukurcazari, de unde a scapatu preotulu de mórte numai prin fuga iute la Kostanitz, din caus'a cá și acela este magiaronu mare.

În Odra isi luã lectiune aspra invetiatoriulu Cikulin éra parochulu Barabas i se dete astadata gratia, dara i s'a spusu cá de va mai cutedia se tina cu magiarii și nu cu Croatii, ilu voru spendiur'a de picioré și asia'lu voru lasá se'i manance corbii carnea, cá se nu mai póte da votu la deputati magiaroni.

În Moravie poporul a cerutu marturisire în scrisu dela parochulu loru pe care'lu au de 30 de ani, cá nu este nici magiaru nici magiaronu.

Alte comune resculate mai sunt numite St. Ivanu, Visoko, Sudovetz, Romin, Mecenesan, unde a cursu și sange, dara acolo gendarmii au fostu batuti parte și desarmati, apoi pusi pe fuga.

Ceea ce mai scimu noi de aci din patri'a nóstra dupa diariile magiare este, cá 1 batalionu dela regimentulu Nr. 31 și altulu dela 62 au primitu ordinu de marsiu la celu de ántaiu aviso. Unde? nu se póte afla; este numai cunoscutu cá din regimentulu Nr. 31 transilvanu trei batalióne se afla în garnisóna la Vien'a.

Audientia publica la inalt'a curte de cassatiune și justitia tînuta în capital'a Romaniei.

(Urmare.)

III.

Casatoria în dreptulu Romanu.

Printre diversele definitiuni ce textele Romane dau casatoriei, evidentu cá cea mai expressiva este aceea a lui Modestinu, care suna astu-feliu: „Nuptiae sunt conjunctio maris et faeminae, et consortium omnis vitae: divini et humani juris comunicatio.“

Acésta formula*) de si ne arata claru cá sotii sunt asociati și egali între ei,**), dar acésta egalitate nu resulta din tôte modurile dupa care se contractau casatoria la Romani.

În adeveru, inca din epoc'a cea mai departata a dreptulu Romanu, doue principii gubernau tóta materi'a dreptulu: dreptulu strictu și echitatea. Fenomenulu acesta ni se infatisédia și în materie de casatorie.

În doue moduri se contractau casatoriile la Romani.

Dupa dreptulu strictu femeia devenia proprietatea barbatului, cá-ci intréga familie éra proprietatea sa; dupa echitate femeia remanea libera și prin urmare devenia egala barbatului seu.

De câte-ori se contractá casatori'a dupa dreptulu strictu femeia devenia supusa barbatului seu (în manum convenire). Pentru acestu felu de insotire se întrebuintiau trei mijlóce:

1. Posessiunea anuală a femeii de către barbatu (usus)***), pentru-cá femeia remanea unu anu întregu în cas'a barbatului, fára a se intrerupe prescriptia prin lips'a ei din casa trei nopti (trinoctium) în cursulu acestui anu.

2. Vendiarea cu formalitati solemne (coemptio).

3. Solemnitatea religiósă (confarreatio).

Casatori'a contractata conformu dreptulu strictu numai libertate și egalitate nu presentá pentru femeia din cauza cá densa se considerá cá ficia sotiiului seu (filiae loco) și sora a copiiloru ei (sororis loco); cu modulu acesta se desfacea ver-ce legatura a femeii cu propri'a ei familie.

În casulu in sa în care casatori'a se contractá conformu reguliloru echitatiei, adica sub form'a libertatii individuale, femeia conservá nestramutate legaturile cu propri'a ei familie, și remanea sub puterea parintésca a parintelui seu, daca elu traia. În genere, acésta casatorie se efectuá prin unu simplu consimțimentu, fára cá barbatulu se aiba vre-o putere asupra femeii sale.

Acésta casatorie în adeveru éra unu simplu contractu ce se putea resilia în modu unilateralu.

Din aceste puçine cuvinte resulta, cá la Romani casatori'a se efectuá sau în virtutea principiiloru cá proprietate și putere ce cetatiénulu Romanu avea asupra familiei sale, sau prin contractu conformu vointiei partiloru.

Încetu cu încetu in sa principiulu acesta riguros în virtutea caruia femeia devenia proprietatea barbatului, disparu****) asia, cá sub Tiberiu numai casatori'a prin confarreatio se întrebuintia și numai de clerici (flamines diales); imperatulu in sa ordoná prin anume lege, cá și la aceste casatorii, saversite în modu religiosu, femeia se remae libera, numindu subjugarea ei de către barbatu „horrida anti-quitas.“*****)

Casatori'a sfersi prin a se se contracta numai prin liberu consimțimentu; dar libertatea individulu aduse cu sine nestatornici'a vointiei astu-feliu, cá durat'a casatoriei ajunsese se depinda de capriciulu momentulu și de interesele partiloru contractante.

Nestatornici'a în casnicie, éta ultim'a stare a societatiei Romane pe la finele republicei și sub imperiu.

Augustu cautá prin legea Julia et Papia Poppaea se incuragedie casatoriile*****), consacrá concubinatulu spre a inlesni aliantia între persónele cari nu apartineau aceleasi classa. Facu in sa distinctiune între concubin'a și socie, în sensulu cá concubin'a care nu se bucurá de onorurile barbatului*****) nisi dignitate, nihil intereset.

Acésta stare de lucruri aduse decadenti'a moravuriloru.

*) L. 1, de rit. nupt. XXIII, 2. L. 4, C., de crim. exp. exp. her. IX, 32, B 28, d. 1, § 1.

**) Accarias. Précis de droit Romain tom. 1 de justae nuptiae.

***) Pellat. Précis du droit privé des Romains.

****) Gajus I, § 111

*****) Tacitus Annal, IV, 16. Gajus I. 136.

*****) Tacitus Annal. III. 25. Gajus II. 111. 144. 286. L. 64. 72. § 4. L. 74. 79. § 4 de condit. (§ 35 1).

*****) L. 3 de concub. (25-7). L. 49. § 4 de legat. (32). L. 3. § 1 de donat. (24-1). acésta lege fû abrogata multu mai în urma. v. Nevel. 91.

Se nu uitamu in sa, că despotismulu ce domină la acea epoca, nimicindu ver-ce simtimentu, ver-ce cugetare libera, fu un'a din principalele cause ale corupțiunei moravuriloru.

Sub manti'a despotismului mai cu séma, invidi'a, aviditatea, cupiditatea, strabatù cu inlesnire stratele societatiiei, intrebuintiandu nascocirea aceea marsiava ce se numesce josorare si care, neavendu nimicu sfantu, nu crutia nici unu mijlocu spre a ajunge la scopu.

IV.

Reformele introduse de christianismu.

Acésta urgie a corupțiunei nu se putea invinge de cătu prin christianismu.

Veni Mantuitorulu lunei si prin propagarea cuventulu lui Dumnedieu, refacu din temelie consciinti'a omului. Christianismulu nu decretà legi noue, că-ci destule si multe bune erau legile esistente, cautà numai se redestepte in omu consciinti'a propriei sale valori; si éta pentru ce gasimu puține precepte despre casatorie, dar fôrte eficace spre reformarea si realtiarea sufletulu.

Prim'a definitiune si cea mai apropiata de in-tielesulu moralu alu casatoriei o gasimu in noulu testamentu. Acésta formula suna astu-feliu: „Pentru acésta va lasà omulu pe parintele seu si pe mam'a sa, si se va lipi de feme'a sa, si amendou voru fi unu corpu.“*)

Apostolulu Pavel se esprima si mai claru prin frazele umatóre: „Dar nici barbatulu nu este fàra feme'a, nici feme'a fàra barbatu in Domnulu,**) si supunerea femeii către barbatu o admite intru atàta numai, intru cătu feme'a că fiintia mai slaba are nevoe de protecti'a barbatulu, astu-feliu barbatulu se declara de „capu alu femeii, precum Cristosu este capulu bisericei.“***)

Apostolulu Pavel sfarseste prin a numi casatori'a „taina“ (mister).****)

Din cele ce precedu si mai cu séma din St. Evangeliu, resulta că propagarea cuventulu lui Dumnedieu, invingendu egoismulu prin indemnulu la iubirea de aprópelii nostru, a restabilitu impacarea sufleteloru in viatia conjugala.

Acésta impacare sufletésca, acésta armonie a forulu interioru alu sotiloru, trebuia pusa in concordantia cu necesitatile vietiei externe, materiale. Sarcin'a acésta apartine puterei laice,*****) precum impacarea sufleteloru este atributulu exclusivu alu bisericei.

Biserica resaritului a remasu fidela acestei inalte misiuni; astu-feliu, că, cu tôte ciocnirile sale cu puterea laica, provenite din cauza că nu se stabilise nici-odata in modu precisu limitele intre aceste doze puteri, biserica nòstra nu s'a incercatu nici de cum a subjuga puterea laica.

Astu-feliu preceptele edictate de biserica inainte de imperatulu Constantinu, nu au fostu nici-odata impuse laiciloru. Dela acésta epoca in sa incepe lupt'a crancena intre biserica si statu.

Marele Constantinu, că imperatu romanu, nu voiá se admita nici o stavila a totu puternicieii sale; elu convocà sínódele, le disolvà, si nimica nu avea tarie fàra sanctiunea sa.*****) In sinodulu din Nicea elu a propusu formul'a simbolulu credintiei adaogandu in proiectu cuventulu „*ὁμοούσιος*“ (celu ce este de o fiintia).*****)

Cele mai multe dispositiuni despre casatorie sunt edictate de imperati. Patriarhii in sa, au introdusu la aceste dispositiuni diverse adaogiri si modificari, pe cari imperatii le sanctionau dandule putere de lege; prin mijloculu acesta benedictiunea religiòsa a cununiei luà putere de lege in secolele VIII si XII.*****)

Imperatii dar aveau o jurisdictiune completa atàtu in afacerile laice, cătu si in cele bisericesci.

Cu tôte acestea s'a intemplatu uneori, că si biserica, se se ocupe de afacerile judecatoresci din cauza pòte, că societatea, trecendu atunci prin

*) Apost. Pavel epist. către Efeseni cap. V, 31.

**) Apost. Pavel către Corinth, cap. XI, 11.

***) Apost. Pavel către Efeseni, cap. V, 23.

****) Epistol. Apost. Pavel către Efeseni, cap. V, 32.

Si Apostolii erau insurati; acésta resulta din cap. IX, din epistol'a I a Apostolulu Pavel către Corinthei, unde se dice: Aci nu avemu dreptulu a duce cu noi pe o sora femeie din surorile nòstre că si ceilalti Apostoli si fratii Domnulu si Chafa?

Uni pretindu că si Apostolulu Pavel érá insuratu, vedi Rénan, St. Paul, pag. 149, de si resulta contrariu din antea sa epistola către Corinthei, cap. VII, 1, 7 si 8.

*****) Care putere laica inbratisa crestinismulu, gratie lui Constantinu celu mare.

*****) Novel. Just. 131.

*****) Istor. biser.

*****) Nov. 89 a Imp. Leon. Idem 24 a lui Alese. Comm.

aspre incercari, judecatoriile perdusera multu din prestigiulu lor.

Or cum ar fi, in lupt'a crancena ce se incinse pe aceste timpuri anormale in Europ'a apuséna, biserica romana simti superioritatea sa in acésta lupta fačia cu puterea laica, si nu lipsi de a isi arogá subjugarea acestei puteri.

Spre a ajunge la acestu scopu, biserica apuséna pretinse că de vreme ce omulu se compune din sufletu si materie (trupu), apoi sufletulu domina materi'a, că prin urmare puterea laica nu pòte fi de cătu bratiulu cu care trebuescu esecutate decretele bisericei. Astu-feliu patriarchulu Romei fundandu-si tronulu apostolicu pe basele theocratiei, isi puse pe capu induoita coróna (regnum), considerandu-se că reprezentantulu lui Dumnedieu pe acestu pamentu si imperatulu imperatiloru.*)

Cu asemenea principii nu este de miratu daca biserica apusulu si-a arogatu o intréga jurisdictiune asupra casatoriiloru.

Reacti'a contra acestei a totu-puternicieii a inspiratu, dupa cum amu aratatu, pe acei cari, luandu casatori'a de sub jurisdictiunea bisericei, se încérca se dovedésca că maritagiulu, fačia cu dispositiile codulu civilu, este unu simplu contractu,**) fàra se se gândésca că cu modulu acesta nu se recunósce valórea morala a casatoriei.

Dar acésta temere nu pòte esistá nici-odata in Romani'a, tiera eminentemente ortodoxa.

In adeveru biserica resaritului intinse jurisdictiunea sa asupra casatoriiloru abia pe la finele imperatiei bizantine, candu mai că disparuse autoritatea judecatorésca. Acésta jurisdictiune se desvoltà sub dominiunea barbara, candu episcopii judecau tôte conflictele ce se iveau printre crestini.

Érá dar naturalu că acésta jurisdictiune precara si impusa bisericei de nevoile timpulu ce strabatea, se dispara de odata cu incetarea causeru cari ii au datu nascere; deci, codulu nostru civilu dandu tribunaleloru civile judecarea afaceriloru relative la casatorie, nu a introdusu nici o innovatiune, ci s'a grabitu a face ceea ce legislatiunile anterióre de multu trebuiá se faca, a adusu adica lucrurile in starea lor normala de mai nainte.

(Va urmá.)

Sciri diverse.

Sibiiu. In urmarea unui morbu indelungatu ramura de apoplexia, on. dn. prefectu F. Wächter fostu prefectu alu comitatulu Sibiiu s'a retrasu, érá in loculul densulu fi denumitu consiliariulu de sectiune on. dn. Mauritiu de Brennerberg, dupa familia patricianu din Brasiovu, crescutu inse in Clusiu, unde parintele seu fusese secretariu guberniale. Noi cunóschemu pe dn. Brennerberg de unu dualistu decisu, dara multu mai moderatu in modulu executarei cam asia: Svavis in verbis, fortis in re. Tocma asia ar fi de doritu că se fia si respectivele representatiuni ale locuitoriloru, dulci la vorba, tari in apararea drepturiloru.

Avemu si la tribunalulu reg. presiedente nou in person'a onor. domnu Sekács fiu alu parochulu ev. slavacu din Budapest'a. Barbatu eminentu.

Corespondentie particularie ale „Observatoriulu“.

Brasiovu, 31 Augustu 1883.

(Dela adunarea generala a asociatiunei transilvane.) Dupa amédi, in sal'a hotelulu Nr. 1 s'a datu unu banchetu splendidu. Persónele cari au participatu la acestu banchetu au fostu aprópe 250. Banchetulu in mancari a fostu in prisosintia si mai aristocraticu, dara si scumpu platitu, 4 fl. 50 cr. de persóna, cu deosebire pentru cei ce au venit delo locuri mai indepartate.

Musica ne-au încântatu din candu in candu cu piese nationale romanesci. Banchetulu deveni mai animatu candu mesenii golira unu paharu de champagne si candu se incepu rostirea toasturiloru.

Rendulu toasturiloru l'a incéputu vice-presidentulu dlu cons. de curte J. Bologa, ridicandu paharulu intru sanetatea Maiestatii Sale imperatulu si Regelui Franciscu Josifu I si a intregéi familii imperiale. Toastulu acesta fu insoçitu din partea meseniloru cu vii strigari „se traésca“ prin sculare. Musica intona innulu imperatescu.

Au urmatu mai multe toasturi. Asia, dlu adv. Strevoiu pentru comitele supremu conte de Bethlen; comitele Bethlen, toasta in limb'a magiara, dupa ce a premersu că insufletirea fačia de literatur'a si cultur'a poporulu romanu o vede de buna si la locu, redica paharulu-terminandu in puține cuvinte romanesci in sanetatea sexulu frumosu. Dlu Baritiu, redica unu paharu pentru orasiulu Brasiovu si primarulu acestuia; altulu, pentru vice-comitele Roll. Dlu Racovitia intr'unu toastu miscatoriu, multiami romaniloru de dincóci pentru fratiésca priimire si imbratiosiare a romaniloru de dincolo

*) Innoc. epist. I, 335, 302 si 326, XI, 89.

**) Bellot, du mariage.

Dlu vice-comite Roll redica paharulu pentru infratirea si adevarata contielegiere intre nationalitati. Domnulu Trombitasiu pentru comitetulu arangiatoriu. Dlu Vis. Romanu pentru brasioveni si comerçulu lor. Dlu dr. Neagoie saluta pe reprezentantii pressei Dlu adv. Popa intr'unu toastu plinu de umoru inchina pentru luminarea totororu romaniloru. In sfirsitu redactorulu „Gazetei Transilvaniei“ dlu dr. Muresianu rosti unu toastu in numele reprezentantiloru pressei.

Si cu acestea banchetulu se fini sub impressiunea unui entusiasmu generalu, intonandune si music'a de inchiere hor'a nationala.

Sér'a, in sal'a redutei orasiulu s'a datu o reprezentatiune teatrala numita: „Craiu nou“ operetta intr'unu actu, de V. Alecsandri.

Inainte de or'a ficsata sal'a care e mai mica decât sal'a dela hotelulu Nr. 1 precum si galeri'a gemeau de suflare romanésca. Si érá imposantu, óspeti totu mai veniau, érá bilete de intrare nu se mai puteau capatá, că-ci se trecusera tôte inca de multu. In fine totusi, fiindu-că erau multi óspeti, cari nu aveau bilete de intrare, cei dela cassa au fostu siliti se dea si bilete netiparite scrise simplu: Galeria. Locu de statu. 80 cr.; de asemenea si pentru parteru. Căti n'au pututu asculta in launtru, au ascultat din coridóre si din camerele laterale. Acum se ve inchipuiti onor. cetitori, inbuldiéla ce a pututu se fie, indesuiti cu totii că intr'unu corsetu modernu femeiescu, de nu puté omulu strabate nici cu aculu, apoi o caldura că intru o baie de aburi. Inse aceste suferintie naturali pentru momentu ni-s'au mai usiuratu, candu la intonarea orchestrei cortin'a se ridica presentându-ni-se pe scena unu tablou idealu. La vederea acestui tablou fericu si încântatoriu publiculu nu mai incetá cu aplausele frenetice. Ti-se parea că iti sta inaintea ochiloru o poiana fermecatóre, in sinulu careia vedi zine si feti frumosi, inganandu-se cu unu surisu veselu. Érá o cununa frumoasa de tierance si tierani imbracati in pitoresculu loru costumu nationalu, salutându buna venire a „Craiuulu nou“ prin dragalasiulu cantecu compusu de multu regretatulu C. Porumbescu. Diletantele si diletantii pe cătu de frumosi erau imbracati pe atàtu de bine si-au interpretatu rolurile; érá publiculu prin repetite aplause si-a exprimat u marea placere ducédu cu sine cele mai vii impressiuni.

Silviu.

Convocare.

Adunarea generala a despartimentulu VIII (Alba-Jul'i'a) alu asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporulu romanu este prin acésta convocata in comun'a *Santimbru pe 28 Octobre 1883 st. n.*

Din siedinti'a subcomitetulu VIII alu asociatiunei transilvane, tinuta in Alba-Jul'i'a la 29 Juliu 1883 st. n.

Joanu Piposiu,
direct. desp.

Preturile cerealeloru

si altoru obiecte de traiu au fostu la

18 Septembrie st. n. in Sibiiu:

Grâu, dupa cualitati	1 hectolitru	fl. 7.40—8.20
Grâu, amestecatu	1 „	„ 6.20—7.—
Secara	1 „	„ 4.80—5.20
Papusiou	1 „	„ 5.—6.—
Ordiu	1 „	„ 5.—6.30
Ovesu	1 „	„ 2.60—3.—
Cartofi	1 „	„ 1.90—2.10
Mazare	1 „	„ 8—10—
Linte	1 „	„ 10. 10—
Fasole	1 „	„ 5.—6.—
Lardu (slanina)	50 Kilogram.	„ 74—76—
Untura (unsóre topita)	50 „	„ 72—74
Carne de vita	1 „	„ 42—44
Oua câte 10	„	„ 20—25

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

16 Sept. st. n. 1883.

Fonduri de Statu:

Banca Nationala (500 l.)	370.—
Societatea „Dacia-Romania“ (300 l.)	417.—
Banca Romaniei (500 l.)	—
Soc. cred. mob. rom. (500 l.)	211.1/2
Soc. rom. de construct. si lucrari publice (l. 500)	150—
Rent'a romana 1875. 5%	1.—
Rent'a romana amort. 5%	93 3/8
Rent'a romana (Rurala conv.) 6%	—
Obligatiuni de Statu C. F. R. 6%	—

Valori felurite:

Creditu fonciaru ruralu 7% 100	—
Creditu fonciaru ruralu 5% 92	—
Creditu fonciaru urbanu 7% 92	—
Creditu fonciaru urbanu 6% 90	—
Creditu fonciaru urbanu 5% 59	—
Obligatiunile Casei Pens.	—

Actiuni:

Inprumutulu Stern 7%	—
Inprumutulu Oppenheim 8%	—
Inprumutulu Municipal 8% 100	—
Inprumutulu orasiulu Bucuresci cu lose 102	—

Avisu! Cu incepere dela 1 Septembrie a. c. redactiunea acestui diariu s'a mutatu in strad'a Urezulu (Reisbergasse) Nr. 25 etagiulu primu.

Editoru si redactoru responsabilu: **G. Baritiu**
Tipariulu lui **W. Krafft.**